

ფიზიკური ძალით ლამობენ ჩაქრონ ყოველივე თავისუფალი აზრი რუსეთის მოქალაქისა. „არსად არ სჩანს ნათელი ალაგი“ და მოღრუბლულ ცის ქვეშ მრავალ ტანჯულ ხალხს კვლავ აჩრდილი... სიკვდილის აჩრდილი თავს დაჰფარუტებს.

1909 წელი, როგორც წინა წელიწადი, არის ხანა განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიკვიდაციისა და რეაქციის გამარჯვებისა. სულის შემხუთავი რეაქცია, რომელიც დაიწყო 1905 წლის დამლევს, თავის განვითარების უმაღლეს წერტილს აღწევს 1909 წელს. ამ წელს რუსეთის მთავრობა კვლავწმინდათ სპობს იმ უფლებებს, რომელიც ხალხმა 1905 წელს მოიპოვა. ცხოვრების ფონზე კვლავ წამოიჭრენ ბნელი ძალები და უკმეხი ხითხითი ჩაახშეს ხალხში კეთილშობილური აღტყინება.

რას აკეთებენ ამ დროს „ხალხის ინტერესების დამცველი“ თავრდის სასახლეში?

ჩვენ აქ არ შევეუდგებით სახელმწიფო სათათფიროს მოღვაწეობის განხილვას 1909 წელს, ვიტყვით მხოლოდ რომ ამ წლის განმავლობაში რუსეთის „პარლამენტში“ არავითარი კანონი, რომელიც დაჩაგრულ ხალხს რაიმე უფლებას მიანიჭებდა, არ გამოსულა. თვით ოქტომბრისტები, რომლებიც არ შეიძლება პესიმისტებათ ჩავთვალოთ სახელმწიფო სათათბიროს მოღვაწეობის დაფასებაში, ისინიც კი აღიარებენ თავიანთ ორგანოში სახელმწიფო სათათბიროს უნაყოფო მუშაობას. თუ პირველი და მეორე დღე მთავრობის სალიკვიდაცია მოღვაწეობის ცოტათ თუ ბევრათ ხელს უშლიდა, ეხლა ეს უკვე აღარ არსებობს; სამი იენისის კანონის ავტორებმა ჩინებულათ მიაღწიეს თავიანთ მიზანს; მესამე სახელმწიფო სათათბირო მთავრობის მხნე დამხმარეთ გადაიქცა, და ყოველ მის მოქმედებას მზათ არის კვერი დაუკრას.

მაგრამ თავი დავანებოთ სახელმწიფო სათათბიროს და ვიკითხოთ, როგორი იყო 1909 წ. სწავლა განათლების საქმე, ეს ბარომეტრი ამა თუ იმ სახელმწიფოსი.

აი უკვე ორი წელიწადი არის, რაც სწავლა განათლების მინისტრად შვარცი დაინიშნა და ამ ორი წლის განმავლობაში, მან თითქმის საესებით განადგურა ის უფლებები, რომლებიც მოიპოვეს უმაღლესმა და საშუალო სასწავლებლებმა 1905 წელს. ჯერ კიდევ 1908 წელს სწავლა განათლების მინისტრმა შვარცმა საესებით „დასთრგუნა“ უნივერსიტეტების ავტონომიური უფლებები. მან თავისი რუსიფიკატული პოლიტიკა უმაღლეს წერტილამდე

აიყვანა. სახალხო სკოლების ისედაც ბეჩავი და უნ უგეშო მდგომარეობა, უფრო გააუარესა; სამშობლო ენა, ეს მთავარი იარაღი ამა თუ იმ ერის წინმსვლელობისა, თითქმის საესებით განდევნა სასწავლებლიდან. რეპრესიები შიგ სასწავლებლის კედლებში, რეპრესიები სასწავლებლის გარეთ, პატიოსანი და ხალხის ქეშმარიტ მასწავლებლების განდევნა სასწავლებლიდან და მათ ადგილზე „დვაცატნიკების“ დანიშვნა, აი მთელი მოღვაწეობა სწავლა განათლებას მინისტრისა 1909 წელს. სწავლა განათლების მინისტრის უმსგავსო პოლიტიკამ და ზოგიერთ ვიგინდარა პედაგოგების მოქმედებამ, ისე იმოქმედა მოსწავლე ახალგაზღვრების ნერვებზე, რომ ბევრი საკუთარი ხელით წუთის სოფელს გამოესალმა. ვინც კი თვალ ყურს ადევნებდა უურნალ-გაზეთებს, ის დაინახავდა, რომ მოსწავლეების თვით მკვლელობა 1909 წელს ეპიდემიურ ხასიათს ღებულობს. ამას ზედ დაუმატოთ რუსეთის სემინარიების გაფიცვა, რომელიც გამოწვეულია შვარცის პოლიტიკით და ჩვენ დაინახავთ, რომ სწავლა განათლების საქმე 1909 წელს ძალიან უნუგეშო მდგომარეობაში იყო.

მაგრამ ყველა ამ უარყოფითი მოვლენებთან, 1909 წლის მატთანში უნდა აღინიშნოს ერთი შესანიშნავი ფაქტი, რომელიც ყველა ცხოვრებისაგან დაჩაგრულ ადამიანს, იმედის ნაპერწკალს შთაუნერგავს გულში. ეს არის ხალხის ფართო მასის შეურყეველი სწრაფვა სწავლა განათლებისადმი. და ერთად ერთი უტყუარი თავდები კი საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარებისა, ეს არის ხალხის თვით შეგნების განვითარება. რამდენადაც ხალხი შეგნებულია, რამდენადაც ის იგნებს თავის უფლებებს, იმდენად ის უფრო მტკიცეთ მისწრაფის ამ უფლებების მოსაპოვებლად. და აი სასიხარულოდ უნდა შეგნიშნოთ რომ 1909 წელი, ამ მხრივ ბრწყინვალეთ ანათებს რუსეთის სიბნელის ქაობში. ხალხმა კარგათ შეიგნო თავისი უმთავრესი სუსტი მხარეები და დიდ ყურადღებას ამას აქცევს. ის ეწაფება სხვა და სხვა საკულტურო მუშაობას. პორნოგრაფიული ლიტერატურა, რომელსაც წინათ დიდი გასავალი ჰქონდა, უკვე სულსა დაფავს, და მის ადგილს იკავებს სხვა და სხვა სერიოზული წიგნები. მრავლდება საკვირაო სკოლები, ისართება სახალხო ლექციები და რეფერატები, სახალხო წარმოდგენები. და სხვა ასეთი გონების განსავითარებელი რამეები.

დაახ, ხალხი უკვე იგნებს თავის უფლებებს და დიად მომავლისათვის ემზადება. და ჩვენ ი სურვილია

ამ ახალმა წელმა ამოაბრწყინოს მოქრულული ცის ტატრობაზე ახალი სხივი განთიადისა, მოუვლინოს ჩვენ დაჩაგრულ ცხოვრებას „ახალი ტალღა“, რათა აღგავოს ის უსამართლობა და ბოროტება, რომელიც იქ არის გამეფებული, შთაუნერგოს იმედი სულით გლახკეთ და გულით მგლოვიარეთ, აღანთოს მათ გულში მუდამ მნათობი ლამპარი, ლამპარი ქეშმარიტებისა, სიმართლისა და განახლებისა.

ახალ ტალღას.

აქნე ყოველი არე მარე
 იყო მოწყენით.
 ნ. ბარათაშვილი

მუდამ თან მსრბოლი ფიქრი მწყავდა. . ფიქრი მტანჯავდა, გამოვეკეტი გულის დაშვკელს მშვიდ არე მარეს; ნახარი ზღვისა იმე სეგდით მშვიდად სუნთქავდა, ცას შესტკეროდა ზღვა ლაჟვარდი, გულ-ციფს, მდუმარეს. და უხრუნველად სიფ ფრთა-მადი თავისუფალი ჰქროდა მთა-გულად.

* * *

ფიქრის მისტემოდა სივრცე წუნარი, ვრცლად გადაშლილი, მზის მკვეთრი სხივი ზღვას, მოწყენილს, დასტომიტიმება, კამკამს სეგდიანს დასტკეროდა ნორჩი ყვავილი, გედი ვივლით წრფელ მტკბობებს ტისკენ იწვევდა...

* * *

არ მინდა, არა! სულს მისწყინდა ეკ ერთფერობა, სულეი ეძიებს ქარიშხლს და ბობოქარ ტალღებს, მუდმივ დუმილში ვერ თავსდება ტანჯულის გრძნობა და ნახ სიმღერას, გულში აღმრულს, ზღვას შედადადეს; შენს მოფლადინში გულს რე მიდაცავ... დაჰკარ, დაჰქუხე სხლად ტალღე!

გ. ტაბიძე.

გუჟინ და დღეს.

(გაჟვრით).

დიდი ხანი არაა მას შემდეგ, რაც აღღვევებულმა ცხოვრებამ გასავალი გზა უპოვა წყვილადში მომწყვდეულ აზროვნებას და მით ჩვენი ცხოვრების პოლიტიკურ-ეკონომიური გარდაქმნა ყველასათვის

აშკარა და სავალდებულო გახადა. ქარიშხალივით შემოიჭრა ჩვენ პოლიტიკურ ჰორიზონტში მხუილა ქარი და მით ცხოვრების ყველა კუნჭული აახაურა-აამოძრავა. ცხადია, მოსწავლე ახალგაზღობაც გვერდს ვერ აუვლიდა საერთო მოვლენას. მანაც ცხოველი მონაწილეობა მიიღო საერთო ნგრევა-შენების პროცესში და მით თავისი წმინდა მოვალეობა შეასრულა. მაგრამ, რადენადაც ნაყოფიერი და ძლიერი იყო მისი გატაცება საერთო აღფრთოვანების ხანაში, იმდენათ უფერულია და მასთან უშინაარსო მოწაფეთა დღევანდელი ცხოვრება.

უკიდურესი აღფრთოვანება უკიდურესი გულგრილობით შეიცვალა. პრინციპს საზოგადოებრივობისას, რომელიც წინედ აზროვნების და პრაქტიკულ მოქმედების ქვა-კუთხედს წარმოადგენდა, დღეს მხოლოდ „ბავშვურ გატაცების“ და სხვა დამამკირბებელი ეპიტეტებით ამკობენ. სამაგიეროთ პირადი „მე“ და აქედან გამომდინარე ინდივიდუალიზმის ფორმით მონაბერი მსჯელობა-აზროვნობა სათაყვანებელ „კულტად“ ქცეულა. ამიტომაც, ამ საერთო დაკნინების ხანაში მოსწავლე ახალგაზღობასაც სასოწარკვეთილების ნიშნები დაეტყო. მისთვის თითქო აღარ არსებობს კანონი თანდათანობითი განვითარებისა, ის ვერ უარიგდება იმას, რომ გულმინდელი გმირი დამარცხდა, ცხოვრებამ ახალი მიმართულება მიიღო და რომ შეცვლილ პირობების მიხედვით ძველ მტერთან გასამკლავებლათ საპიროა ახალი ფხა და უნარის გამოჩენა. მას ვერ წარმოუდგენია, რომ ის ერთხელ კიდევ შეებრძოლება უკუღმართ მოვლენას და ამისთვის წამოიშველიებს ერთერთ ცნობილ აზროვნებას. საგულისხმოა, რომ ანარქიზმი და მით გატაცება ჩვენში მომქმედ პოლიტიკურ პარტიების კრიზისის, პოლიტიკურ რეაქციის გამეფების შემდეგ ხდება. ამ აზროვნობით შეპყრობილთა უთავბოლო მოქმედება იმ ზომამდე აღწევს, რომ დღეს მისი მოგონება საშინელ სურათს წარმოგვიდგენს თვალ წინ. შანტაჟი და ანარქიზმი ჩვენში იმ დროებით სინონიმებათ გადაიქცა.—განვლო დრომ და ანარქიზმი, „შანტაჟიდ“ მონათლული, კარგავს ნიადაგს; სამაგიეროთ ილიძებს ინტერესი ლიტერატურის შესწავლისა; და აქ პირველ ყოვლისა უნდა მოვისხენოთ „სანინით“ გატაცება. უკანასკნელი ჯურის ლიტერატურულ მიმდინარეობამ რუსეთის ცხოვრების სინამდვილეში პრაქტიკული ნაყოფიც კი გამოიღო და დაარსეს სხვა და სხვა ადგილას ვგრედ წოდებული: „Лига свободной мысли“; ჩვენში, სიმართლე რომ ვსთქვათ, სანინით ნაკ-

ლებათ ინტერესდებოდნენ. აქ ხსენებულ რომანის კრიტიკულათ გარჩევას უფრო შეხედებით, ვინემ თვით ნაწარმოებს და მით გატაცებას. მიუხედავად ამისა „სანინმა“ საერთო ფურორი მაინც მოახდინა. — ამის შემდეგ კი იწყება ძველი კერისკენ პირის ბრუნება. დროებით თავდაკეპიულებს შიშის ზანსა სცემს შვარცის სუსხიანი ცირკულიარება. და ავანდეშთ „დიპლომატიკატები“. დაფრთხილნი სკოლის პარტებს მისცივდენ. აი, აქედან იწყება, ასე რომ ვსთქვათ, მოწაფეთა „თვითცნობიერების გამოღვიძება“. ეხლა ყველამ იცის, რომ ის უდიპლომოთ არ ვარგა და ამიტომ სად და როგორმე ცდილობენ დიპლომატიკატები ხელთ იგდონ და მით გზა გაიკაფონ მომავალ კარიერისაკენ. ამ მიზნით არა ერთსა და ორს მიუშარათავს უზნეო საშვალეებათათვის. საზოგადო საქმე და მისი სიყვარული თითო-ოროდს თუ შერჩენია, უმრავლესობა კი თავის „საქმეებით“, გატაცებული მოსწყდა გარეშე ცხოვრებას. სალი აზროვნების მიმდევრებშიც დიდი გასავალი აქვს იბსენის გმირის-ბრანდის მრწამსს: „ან ყველაფერი, ან არაფერი“. უფერულ ცხოვრების ფარვალში პატარა საქმეების კეთება მათ სათაკლოთ მიაჩნიათ და ამიტომაც მიმართავენ ყოველივე ზესთა-ბუნებრივს, მაქსიმალურს, რომ ანაირად საერთო ძიებაში — *„всё исканим“* ჰპოვონ სულიერი კმაყოფილება. თუმცა ხედავენ, რომ ეს პატარა საქმეები მიუცილებელი მოთხოვნილება — საჭიროების დაკმაყოფილების ინტერესით არის გამოწვეული, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ისინი მაინც განაგრძობენ დროსა და სივრცის გარეშე დაკარგულ ბედის ვარკვლავის ძებნას. აქედან, მიზეზთა მიზეზის ვაგების და სამყაროს დასაბამის გაცნობისათვის უნაყოფოდ ეწერვის გაფლანგვის შემდეგ, ისინი, იმედ-გაცრუებულნი და თან მოღლილ-მოქანცულნი ეშვებიან „ცოდვილს ქვეყანაზე“ და აქ იწყობენ თავიანთ შენაწყენ ცხოვრების განგრძობას. მათთვის ამ ხელად ბუნებრივი ხდება სრულიად ახალი ჯურის მიმდინარეობით გატაცება. „წყალ-წადებული კაცი ხავსს ეკიდებოდა“, და ისინიც მაგრად სკიდებენ ხელს პესსიმისტურ აზროვნებას. ხსენებულ აზროვნების არა ერთ და ორ მათაყვანებელს შეხედებით დღეს ჩვენ მოწაფეთა წრეებში. ყველა ესენი ცხოვრების ღრმა ანალიზს მოკლებულნი, გაიძახიან გაზებირებულ დებულეებებს პესსიმისტურ აზროვნებისას: *„все в концѣ концовъ ведетъ къ смерти“*. თუმცა უნდა ვსთქვათ, რომ პესსიმისმი, ამ სიტყვის რული მნიშვნელობით, არც კი არსებობს ჩვენში

და თუ არის, ის მხოლოდ თითო-ოროდს სულსკვეთებას უფრო გამოხატავს. უმეტესობა კი შეუბყარია უბრალო გულგრილობას, ინდიფერენტისმს და ამ სენით შეპყრობილთ ყოველივე მუშაობა საუკეთესო მერმისის დამყარებისათვის ოცნების სამეფოში ფრენად და უბრალო წყლის ნაყვად ეჩვენებათ. მაგრამ ცხოვრება არ ემორჩილება თითო-ოროდს ნება-სურვილებს, ის ძლივე მოსილებით მიეკანება წინ და ძილს უფრთხობს ყველა იქვიანებს, ანუ უიმედოებს, ის ითხოვს ადამიანისაგან მოქმედებას, და მოძრაობას. უბრველესათ ჩვენც მოვიტხოვთ ამხანაგებისაგან, რომ ისინი გამოირკვენ ბურჟუიდან, გაახილონ თვალები და შეუდგენ დადებით, შემოქმედებით მუშაობას. ცხოვრება გართულდა, თუ წინეთ სერიოზულ კითხვების გარკვევის დროს მზა-მზარეულ ფორმულებით ვკმაყოფილდებოდით, დღეს საჭიროა ამ ფორმულებში ცხოველყოფელი სული ჩავებროთ, რომ ანაირათ დამყარდეს ჰარმონია აზროვნებას და მოქმედებას შორის. და რად გან დღევანდელს ხანაში ლიტერატურა, როგორც ფორმა, რომელშიც სინამდვილით უნდა ჩამოისხას საზოგადოებრივი ცხოვრების განწყობილება, ვერ იქნება სწორი გამომახტველი ხსენებულ სინამდვილისა, ამიტომაც ჩვენი წმინდა მოვალეობაა განვამტკიცოთ ამხანაგებში სალი ლიტერატურული მიმდინარეობა და მეცნიერებათა დედა აზრები. ამისათვის საჭიროა მოეწყოს წრეები ლიტერატურული ანუ მეცნიერული, სადაც კი ეს მოსახერხებელია, რომ ანაირად თვით მოწაფეებს შეძლება მიეცეს თავისი შეხედულება გამოსთქვან სხვა და სხვა ლიტერატურულ მიმდინარეობაზე და მეცნიერულ საკითხებზე. ამის ნიშნებს კიდევაც ვხედავთ ჩვენს სასწავლებლებში. საჭიროა რიგიანი ხელმძღვანელები. და ამ შემთხვევაში როგორ ღმერთი გაუწყრებათ ჩვენს პედაგოგებს, რომ ეს მოვალეობა იღონ თავზე! თუ მკითხავთ ისინი ამ საქმისათვის არც კი ვარგათ. ამისათვის საჭიროა თვით უფროს ამხანაგებმა იკისრონ თავის უმცროს თანამოძმეების წინამძღოლობა. საჭიროა რითიმე და როგორმე ეს მათი სამართლიანი მოთხოვნილება დაკმაყოფილებულ იქნას, რომ საერთოდ თვით მოწაფეებმა იკისრონ თავის თავის გათვითცნობიერების პასუხსაგები მოვალეობა.

პროფან.

შეგობარს.

(ვლ. კოტე გეგელიძეს).

ღამეა მშვიდი. მოწმენდილს ღაჟვარდს ცაზე
ოდნაჲ გამოკრთის მხოლოთ ერთათ ერთი ვარსკვლავი
და კარინდებულ-გაუჩუქებულ დედაშიწასუ
ნახათ ეფინების მისი სხივი შერთაღათ მისინაჲ.

საქინძ განსნილია მობიბინე ღამეა მდელთ
ვით ფიანდახი, ციას ეთერს ქვეშ ეფინება
და უკუეუთის წყვედადისა გულისა მგმირავს
ნახათ შეკვირბის, შესტრფივალის და ელიმება.

მით მოხიბლულნი მთის ცივ-ცივი ნაკადულები
მოხტან კორდზე, გამაღებთი მოჩუხჩუხებენ,
მგოსან ბუღაუღი, შაჲჲ კაკაბი და ადონი
არე მიდამოს ტუბილა სმუთით ამუსიკებენ.

მაგრამ უეცრად მოწმენდილს ღაჟვარდ ცის კიდურს
უცხო ვარსკვლავი, სხივებისა ნახათ მფრქვეველი,
მოსწივდა სმუღმით. გადაეშაჲ არ ეოფინის უფსერულს
და გაამეფა ქვეყნასუ ზვავადი ბნელი.

თუჲც აცხცხცდენ შაშასგან ეგაჲღინი კორდზე,
მაგრამ ცრემლები არ დაღვარეს მთროღვარე უფორტზე, —
იმეღებითა დაუწყეს ცდა რომ ღამეს ბნელს
კვლავ განათებს ცის ეთერა, მოჭვინს ნათელს.

*

ამ უკუეუთში, შეკვანდა, ერთის იმედით
ბედის ვარსკვლავი და გრჩენია შერთადის ნათელით
და დგინდებინებს უთველ ჟამს ანახდულებათ,
რომ კაცინათოს გზა მოცული წყვედად ბნელით.

ფინიცთაჲ გიდალატოს მუსიკადამ ბუღა
და ის ვარსკვლავიც მოციმციმე ჩაეჭრეს ცაზე,
მაინც ნუ მოხრი ამუსს თავს ბედის წინაშე,
ნუ შესწევებ მღერას ამხიანის ნაღვლიან ჭინკზე.

გაერთდეს, ძმაო, რომ კვლავ მალე ცისკრის ვარსკვლავი
განთადსედა მომხიბვლებათ იწუებს კრთოღვას
და მოშავბედე, მოქეშუღი ბნელი წყვედადი
ვედარ განუძებეს, უფსერულსკენ იწუებს დტოღკას.

სივს-სუვეებს და ეგაჲ ფორანთაჲ გაუღრუღებთათ
შესახარედი განზრსუგაბი, გულის ძკუნაჩი.
და გაბრწინებულ მოშავდისკენ თავისუფალ გზით
შეგარდნივით მისწრაფდ გჭკრთოღვას შუა შერანა.
დ. თურდოსპირელი.

ჩემი შენიშვნები

წარსული წლის 13 დეკემბრიდან თფილისში
გამოსვლა იწყო ახალმა ყოველ-კვირეულმა სალი-
ტერატურო ჟურნალმა „სხივა“, სადაც მოთავსე-

ბულია კრიტიკული წერილები, მოთხრობები და
ლექსები ჩვენ მწერლებისა: გომართლის, შვარცის,
ლალიონის, ირეთელის, რუხაძის, იასამანის, ახოს-
პირელის, გოგოლაძის, მალაქიაშვილის, თურდოს-
პირელის, გელასი და სხვათა.

უნდა ვთქვათ, რომ ამგვარი ჟურნალი სრუ-
ლიად ახალი ხილია ჩვენ ცხოვრებაში, თუ მხედვე-
ლობაში არ მივიღებთ წარსულ წელს გამოსულ
„ფასკუნჯს“, რომელსაც მალე შეეკვეცა ფრთები
და საცოდავი ფართხალით დაეშვა უფსკრულისაკენ.

ნაციონალისტთა ბანაკიდან დიდი ხანია გვემის
სავალობელი ჰიმენი მანუაშვილის მიმართ. „კრი-
ტიკოსმა“ კიბა აბაშიძემ ხომ ყური გამოგვიქვდა,
რომ საჭიროა დღენის გვირგვინი დავადგათ ჩვენს
მგოსან შ—ლს, რომელიც თავისი დიდი ნიჭით
სრულიად მალა დგას იმ მჯღაბნელ მოღვექვებზე,
რომელნიც თავიანთი უშნო რითმებიანი ლექსით
მუდამ თავს გვაბებრებენო. ბ-ნი კიბა ამით არ და-
მაყოფილდა და წარსულ კვირას მეორე ვარსკვლავი
აღმოაჩინა ჩვენს პოეზიაში. ესაა გრიშაშვილი. ეს
ვაუბატონები (ნაცი-ები) ყველგან და ყოველთვის
წინ გამოახტუნებენ ხოლმე ამ „ორს“ და სდუმან
იმისთანა პოეტებზე, როგორნიც არიან: რუხაძე,
იასამანი, ტუქიშვილი, ზომღომელი, ქუჩიშვილი,
ლენჩუშვილი,...

მაგრამ რა საჭიროა ჩამოთვლა იგინი
ამას თითონვე გრძნობენ, მაგრამ მაინც თავიანთებს
გარდა სხვას ვერავის ჰხედავენ. ეს მოვლენა ბუნებ-
რივიც არის მათ-მარცხ და აი რატომ: ისინი კარ-
გათ ხედავენ, რომ მათ ბანაკში ხალგათობაა, საქმე
ქანტრაკულათაა. საღ მოახროგენ ახალგაზღობა
სულ სხვათა ბანაკში იყრის თავს. ისინი გაურბიან
თავის მოტყუებას და უიმედოთ უკან ყურების ნაცე-
ლათ, მომავალს მისჩერებთან. რაკი ამგვარი ძალები
(ახალგაზღობა) მათთან „უცკარავათ“ არიან, რალა
გასაკვირველია, რომ შ—ლი და გრ—ლი, რომელ-
ნიც თავიანთ უფროსებთან ერთათ დედობულათ
ჰვადლებენ ჩრდალოს ქარ-ს მიერ გაპრკახებულ
სამშობლოზე. ქება-ხოტბის სავნათ გადაიქცნენ.
ჩვენ ეს არ გვაოცებს... მხოლოთ გვაოცებს ის,
რომ, როდესაც ზოგიერთ გაზეთმა ხმა აღიმოდლა
შან—ლის პლაგიატობაზე, ბატონი ყარიბი კეთილ-
შობილ რაინდულათ გამოეცარჩლა და მოჰყვა: ბო-
როტება გამარჯვებულათ... დღესასწაულობს შური
და მტრობა... ცილსა სწამებენ... ახალგაზდა პოეტს.

...თუ ვინმე ჩვენ მონასტერში ლოცულობს
ხომ გენიოსია, საქმე-სადიდებელია, ხოლო თუ სხვა-
გან—ოდნავი ყურადღების ღირსიც არ არის!.. აი

სად მიგვიყვანა ჩვენმა ღუშმანმა ცხოვრებაშიაო და სხვა რის თქმა სურდა ამით ბნ ყარბის? თვისი ნათქვამის დასამტკიცებლათ, მაკლდითათ მოგვეყვანოს თუნდა ერთი ვინმე, რომელიც ჩვენს (ესდკეპის) მოხსენებში ღოცვლობდეს, ან ელოცნა თქვენს და ჩვენ ეს უნიჭო, გენიოსთ. მაკვლდოს. რა უნდა გვაჩვენოს მან, როდესაც პირ-იკით ჩვენები სდუმდენ და საზოგადოებას არ აყრუებდენ თავიანთი პოეტების ქებით, თუმცა მის ღირსნი კი იყვნენ.

და აი სიამოვნებით უნდა ავნიშნოთ ის მოვლენა, რომ სწორეთ ამ ფედერალისტ-ნაციონალისტთა მიერ ათვალისწინებულ მწერლების ნაწერებს ეღირსათ იმ გვარი თურნალი, რომელიც დიდ სარგებლობას მოუტანს, როგორც საზოგადოებას ისე თვით მწერლებსაც

მიუხედავთ იმისა, რომ დღევანდელ მდგომარეობაში ერთობ სამძიმო საქმეს წარმოადგენს თურნალის გამოცემა. „სხივის“ ღარიბმა რედაქციამ უკვე 6 ნომერი გამოცა სუფთათ და შინაარსიანათ. გვაქვს იმედი, რომ იგი შემდეგშიც სისტემატურათ იდენს ჩაგრულ გვემულთა „შავ კანიან“ „ქუქციანთა“ გასახარელათ და „ესტეტკოსთა“ გულ მოსაკლავათ. ჩვენ ჩვენის მხრივ მოუწოდებთ იმ მოსწავლე ახალგაზრდობას, რომელნიც ზემოთ დასახელებულ ბანაკელთა აზრებს არ იზიარებენ და სიმპატიურათ უყურებენ მუშა ხალხსა და მათ პოეზიას, აღმოჩინონ ნორჩ რედაქციას თავიანთი მტერი, მაგრამ გულწრფელი დახმარება: ხელის მოწერითა ან საზოგადოებაში ცალკე ეკუმპლიარათა გავრცელებით, რომ შემდეგა მიეცეს რედაქციას პირნათლათ შეასრულოს თავისი მოვალეობა.

არგუსი.

გონებრივი აღზრდის საქმე ჩვენს სკოლებში.

აღზრდის საქმეში დიად როლს თამაშობს და მის ერთ დარგთაგანს წარმოადგენს გონებრივი აღზრდა. მისი განსაკუთრებით მოვალეობას გადავიტოს ადამიანში გრძნობის სიმშვენიერის და ჭკუშარბეების, თავისუფლების და სიფერდულის; განამტკიცოს აზრი წმინდა; განავითაროს შემოქმედებითი ძალა, ბუნებრივი მიდრეკილება და სუფიერი მისწრაფება; მიაჩვიოს თვითმოქმედებას და უწყნაროს თვით-შემეცნების გზა—სამაგლებს და სხვ...

მოვალეობა კარგი და ზატოსისია და მისი სრულიად განხორციელება და მტკიცეთ დაგვა დიდ სამსახურს გაუწევს კაცობრიობის გონებრივ ზრდას და მით დიად მისისიას შესრულებს ისტორიის წინაშე. კერძო ზირთუნებთა ცხოვრებაში მისი რიგანათ მოწესრიგების მოხებით შექმნილან ის გენიალური ნაწარმოებნი, რომელთა დღეს ადგილი აქვთ და რომლითაც სუფიერად სსზრდობს თანამედროვე კაცობრიობას.

გიოტე, შილერი, შექსპირი, კანტი, ჰეგელი, ნ. დარეინი, გ. მარქსი და მრავალი სხვა, რომ არ აღზრდილდებენ ასე თუ ისე კარგ ზირთებში და მათი გონებრივი აღზრდა, რომ არ განსითრებდა მათ დროის კარ-ხაკეტად მთხურ აღზრდას, ქვეყანას არც კი ეღირსებდა ის დიდებული მხატვრული და შეცნიერული ნაწარმოებნი, რომლებით დღეს კაცობრიობა ამაყობს და რომლებითაც დასსულებულ ზირებმა დიდების შარავანდედით შეიმოსეს თავიანთი სასული კაცობრიობის მატანეში.

როგორც სემთრე მოვიხსენიეთ, გონებრივი აღზრდა რომ წარმოებულეთ მთელ საზოგადოებაში და მისი მტკიცეთ დაგვა რომ დაკანთებულეთ საზოგადოთ; მაშინ კაცობრიობას ეუფლებდა არა ერთი გიოტე და გ. მარქსი, არამედ გაცილებით მეტი. მაგრამ მისი საქმე კანთიერის გზით, არ წარმოებდა და არც დღეს წარმოებს. ძველათ, მაკლდითად საბერძნეთში და რომში, მათე თდნავი უურადლებაც არ იყო მიქცეული. საშუალო სუეუნობში იბადება მისი მოთხოვნილება, მაგრამ, ეინადან მაშინ ცხოვრება კანსაკეტოდა იყო და საზოგადოთ განატანებულეთ მუშტის უფლება და ამასთანავე ვინადან მაშინ ანავითარ კრიტიკას და შეცნიერულ გა-მოკვლევას ადგილი აღარ ჰქონდათ, იგი (გან. აღზ.) შორს ვერ მიდის და ამ მიხეცით სათანადო ნყოფი ვერ გამოაქვს. ახლს სუეუნებში კი, როდესაც სოციალკონომიური მდგომარეობა რთულდება, როდესაც მონობა და ბატანეობა იმარნება ისტორიის ჟურდმულში, როდესაც საზოგადოებაში მყარდება თართო ზოლიტიკური თავისუფლება და ეოფელ ადამიანს კედვეა ზირთუნების ხელუხლებლობის უფლება; მაშინ გონებრივი აღზრდა და მისი რიგანათ მოწესრიგება ხდება საზოგადოების უზირატეს მოთხოვნილებათ. აქ მუშავდება რაციონალური შედაგოვა, ამის და მიხედვით არსდება ახალი ტიების სკოლები, სადაც იგი (რაც. ზედ.) აქცევს განსაკუთრებულ უურადლებას ბავშვთა გონებრივთ განმტკიცებას, გონებრივთ ამაღლებას და გონებრივთ განმტკიცებას. კიდევაც ამ მიხეცით უნდა აისხნას ის გარემოება, რომ არც ერთ ისტორიულ ხანაში კაცობრიობას ვერ შეუქმნია ისეთი განძი, როგორითაც დღეს საკუთრობს; ვერ უქმ-

ნია ისეთი გვიანტური ნაბიჯი, როგორც მან გადადგა წინ ამ უკანასკნელ ხსენებაში. დაწვინებული უნდა ვთქვათ, რომ როდესაც იგი (გონ. აღ.ს.) მოიბოგებს ფართო ნადავს თანამედროვე კაცობრიობაში, როდესაც იგი გადაწეულდება რაციონალურად და ბუკითად შესარულებს თავის დანაშაულებას, მაშინ კაცობრიობა ჩვენს დედამიწასე დაიშურებს ამ მიშენიერ სამითხეს, რასაც ცხოვრების, დროთა და ადგილის კარგე კიკებს თანამედროვე რელიგიაც.

დასავლეთ ევროპაში მისი საქმე თუ სრულად არა, ასე თუ ისე გვარანათაა მოწყობილი და იმედოვნ არი, რომ დროთა განმავლობაში ცხოვრების განვითარებისათვის ერთათ იგი საბოლოოთ მოეწეება.

ახლა ვეითხით, რას წარმოადგენს ამ მხრივ ჩვენი რუსეთის სკოლა?

— რუსეთში სკოლები, ვიტყვი კატეგორიულად, ამ მხრივ ძალიან უნუკეში მდგომარეობაშია. აქ სკოლა ჯერ ვერ განმთრება იმ ჩვეულებებს და სისტემებს, რომლებიც გაბატონებული იყო კარნაქტილ საშუალო საუკუნოების სკოლებში. ამის დასამტვიცნებლად გადავხედოთ ყველა ჩვენი სკოლებს.

ბავშვი, რომელმაც ჯერ დაზარაი არც კი იცის ხირობანათ, დაჟდება თუ არა სკოლის სკამზე მამინეკ ისმენს მასწავლებლისაგან „ხუცესური“ კვლითა: ეს არის „ანი“, ეს არის „ბანი“ და სხვ... „მამათხევის“ სხვა და სხვა მუხლებს და ამ რიგათ შოელ რიცხ სხვა და სხვა სკანებისას, როგორცაა საშუალო სკოლა, უცხო ენა, ანგარიში და სხვ. . რასაკვირველია ბავშვი ასეთ შემთხვევაში უხერხულ სულოერ მდგომარეობაში ვარდება. მან ჯერ დაზარაი ძლივს-და იცის, თვლას არც კი იცის, რიცხვზე თანხაი წარმოდგენას არა აქვს და ამ შემთხვევაში მან უნდა ისწავლოს წერა-კითხვა, რომელიც დაზარაკის ანუ სიტყვის თითოეულ ნაწილის გამომხატველია, ანუ ანგარიშის კანონები, როდესაც კვ კანონები თვით რიცხვზე და ანგარიშზეა დამყარებლი. ჯერ ბავშვს ერთი რომელიმე სასწავლო საკანზე ეკუთვნის რიგითი ცოდნა არა აქვს და ამ შემთხვევაში შორეუ საკანსაც წინ უუენებენ...

ჯერ დაზარაკის, სიტყვის და სკანების სკამოდ შესწავლა, ხოლო შემდეგ წერა-კითხვა! ჯერ ერთი სასწავლო სკანის ჟეროვანათ შეთვისება, ხოლო შემდეგ ამ სხვა სკანების წინ მივებება! ან განიერი სადამრბრელი კანონი.

შემდეგ იწყება სწავლება: გრამატიკული კანონების, ვრცელ-ვრცელ ზებრების, გეომეტრიულ თეორემების, ადგებრაოული კანონების, ფიზიკის სხვა და სხვა კანონების და მრავალ სხვათა, რაც უფრო უარესად ახლუნებს

და ჰეინავს ბავშვის გრმობა-გონების. რა საჭიროა სწავლება გრამატიკული კანონების, ან სხვათა? იმ დროს, როდესაც მოწაფეს ჯერ თავისუფლათ აზრების გამოთქმა ენებლება. „გრამატიკა—როგორც ამბობს უაიზი—არის კრებული კანონთა რომლებიც გამომდინარეობენ გამოცდილებიდან. თუ გამოცდილება არა გაქვს კანონის საიდან გამოიქვს?“.. გვევითხება იგი.

რა საგებლობას ზებრების სწავლებაში, როდესაც ბავშვ-მოწაფეს შინაარსი ძლივსდა ესმის, ანუ სრულად არა გაგება;— გეომეტრიული თეორემების, როდესაც მობარდს გეომეტრიული ფიგურები თვალთ არ უნახავს; ფიზიკური კანონების, როდესაც ფიზიკური მოვლენებზე მისი უურადლება ჯერ სკამით არ ეთფილას მიტეკული.

ამ რიგათ სწავლება უხერხულია — და დიდათ საზარალია. მან (მოწაფემ) უნდა შეისწავლოს ჯერ ფაქტები, მოვლენები და შერე კი მათი კანონები. როგორც იტყვოდა ერთი გამთხეილი ზედაგოვი დე—მორგანი, რომელსაც ანგარიშის სწავლების დროს კლასში შემოქონდა სხვა და სხვა სახომი მასალები. ანგობდა მოწაფეებს ამ მასალებს და მათი ერთმანეთთან დამოკიდებულებას, შემდეგ კი აძლევდა განენებითი საანგარიშის, რასაც დიდის საამოთხეით ისრულებდნენ მოწაფეები. ჯერ მოწაფემ უნდა მიიღოს მარტივი ცოდნა და შემდეგ მართლად; ჯერ კერძო მოვლენები და შემდეგ საზოგადო და მისი კანონები. ან ცნობილი ფილოსოფოსი ჰ. სენსერი რას ამბობს ამასე: „საჭიროა კერძობათა შესწავლა და შემდეგ კანონთა ცოდნა“ . (Знать частности а потомъ обобщения).

ბავშვი ამ შემთხვევაში ადვილათ ითვისებს ცოდნას, ადვილათ იგმყოფილებს მის სულოერ მისწრაფებას ბავშვის ბუნებრივი თვისება ასეთია: იგი მუდამ ჯერ მარტივი ცოდნას ეძებს, მას სურს რიგანათ გასინჯვას და დაკვირება, იგი ცნობის მოვარეობითაა ადვილი და ამისათვის მის ასეთ სულოერ მისწრაფებას უნდა მიტეკვს ჯეროვანი უურადლება. ამისათვის მას უნდა მისცეთ ის საკანი, რაც მას ეხალისება, უნდა დაანახოთ ეს თუ ის მოვლენა, და მათ თვისებებს იგი თვით გამოაკვლევს და კანონებსაც თვითვე მიხედება. ამასე განგებობს სენსერი: „გამოსარგვევ საჭრო მასალები მზა-მზარეულათ მითმიევა ყოფლად უსარგებლო და დიდათ მინებელი კანონებზე განვითარებისათვის“ .. მამსადაიმე ბავშვს, მოწაფეს უნდა მიეწოდოს არა დამსაბრებელი მასალა, არამედ თვით მასალა დასამზადებელია. ამ შემთხვევაში იგი შეუდგება მის სატრფილო საკანის გამოკვლევას, გამოთხენის თვითმიტეკვების უნარს და ბოლოს გამარჯვების გვირგვინით მიკოსავს თავის საქმეს. მართალია, ბავშვის ტენიანული ნიჭი შესძლებს რომელიმე სახეობა

რო შინაარსის დახსოვებას, მაგრამ ნამდვილი ცოდნა კი ამაში არ მდგომარეობს. „ზეპირი ცოდნა იგივე უცოდინარობაა“ო! ამბობს ცნობილი პედაგოგი მანტენი. ზეპირად შესწავლილი მალე გაფრინდება შეხსიერების სლაროდან. ამიტომ ზეპირ ცოდნას არა აქვს წილი ადამიანის გონებრივთა განვითარების პროცესში. დასამტკიცებლათ ამის შემიძლია მოვიყვანო მოელი რივი მკვლითების: ერთ-ერთ დაბად სსსწავლებელში მოწაფეებს მოული ერთმოდროცა და სინტაქსი (რუსულ ენაზე) როგორც სუთი თითო ისე ჰქონდათ შესწავლილი; მაგრამ ისე გაათავეს ეგ სსსწავლებელი და ისე მიადლოეს საშუალო სსსწავლებლის უკანასკნელ კლასებს რომ მართლ-წინ ვერას გზით ვერ შეისწავლეს. ერთი რევიზორი სცდის მოწაფეებს ერთ სკანში და აძლევს სხვა და სხვა კითხვებს—მოწაფეები დამუნჯებულნი არიან. მაგრამ დაწყებინებს თუ არა გაკვეთილსავით თავიდან, მოწაფეები სხვა-სხვობით აურთან სიტყვებს მის წინაშე. თქვენ თვითონ განსაკუთრებით, მკითხველთ, თუ რის შედეგია ეს მოვლენა? კიდევ მოგახსენებთ ერთ სსსწავლელთ, თუმცა საშუალო მკვლითს. მსსწავლებელი ეკითხება ეგზამენის დროს ერთ მოწაფეს „მეუფეო ზეცათათა“ ზეპირათ მოწაფეს არ ახსენდება და იმეორებს პირველ ორ სიტყვას რამდენჯერმე. მსსწავლებელი ბრძანდება და ეუბნება „მეუფეო ზეცათათა“; შე უტვისთ, რამ დაგვიწყოთ“ მისწავლეს ჰგონია, რომ მსსწავლებელმა გაანსენა მას შემდეგი სიტყვები: „მეუფეო ზეცათათა, შე უტვისთ, რამ დაგვიწყოთ“, რაც იწვევს ხანგრძლივ სიცილს იქ მოყო მსსწავლებელში და მოსწავლეებში ეს მოსწავლე ცნობს-სავით გაწითლებული— ჯდება თავის ადგილზე.

აი სადამდე მივყავს არა თუ ზოგაერთი, არამედ მოელი მოზარდი-თაობა ზეპირ სწავლას და როგორ და-მღუპველათ მოქმედებს იგი მასზე!.. აქ არ შეუვადები ამის ცუდი შედეგების გამოკვლევას, ვინაიდან იგი დღეს უკვლავ თვალ-ხილვისათვის ცხადია... მიუხედავად ასეთი ცუდი შედეგების ეს მეთოდი საუკეთესო სინტეზად და დიარეტიული ჩვენს დადგენილ სკოლებში. მსსწავლებლები ურცხვად გაიძახიან: „გაკვეთილი ტექსტთან დახლო-ვებით უნდა ისწავლებოდეს“ო. მოსწავლეებიც ამ ბრძანებას დიდი ვაი-ვაგვანით ასრულებენ, მაგრამ ნათესი კეთილი ვეღარ გამოაქვთ. ავიწვებთ მალე და ეგზამენების დროს ზიარდალებული, შერცხვნილნი და სსსწავ-რეკეთილებამდე მოსულნი დგანან მსსწავლებლების წინაშე. მობგნებთ მათის უკანასკნელ რიცხვები, ეგზამენების დრო, სკუთარ სკოლის ცხოვრებიდან და ამის სინამდვი-ლეში ეტვი ადარ შეგებარებათ.

რის შედეგია სუთრედივე ეს, თუ არა ზეპირ სწავ-ლების და გამეფებულ შექნივერ მეთოდის!

ჩვენ სკოლების უმთავრეს საკვლევანებას შეად-გეს ის გარემოება, რომ სსსწავლო სკანების ფარგალში თვალ-საჩინო სწავლას თანავი ადგილი არა აქვს და-მობილი. მოწაფე მოელი დღეობით, თვეობით და წლი-თი-წლიობით ისე ჩამწვედუელი სკოლის ოთახში და ისე გამოდის სკოლიდან დიშლოებით ხელში, რომ ვერც ერთ ისტორიული ძეგლი, არც ერთ გეოგრაფიული მნიშვნე-ლოვან ადგილი ვერ უნახავს და არც ერთ ბუნების სიმ-შენიერეს და სიმდიდრეს ვერ გაკნობა. ზოგ ამათა განს მოწაფე თეორიული ეგნობა სკოლაში—და სინამ-დვილში კი მოწაფეობის დროს ვეღარ სწავლობს. მკვ-ლითად: მას გაუგონია თუ რა არის ექსპლემები, ველა-სური მოვლენები, სხვა და სხვა მიწის ნადაგი, და მრ-ვალი ფიზიკურ-ქიმიკური მოვლენები, მაგრამ მათვე მას რათელი წარმოდგენა არა აქვს. დღეს თუ შემთხვევით ნახა მან რომელიმე მათგანი განგეფიერებაში მოდის. მას ვერ გაუგია თუ რას წარმოადგენს იგი და რათ ხდება აგრე ..

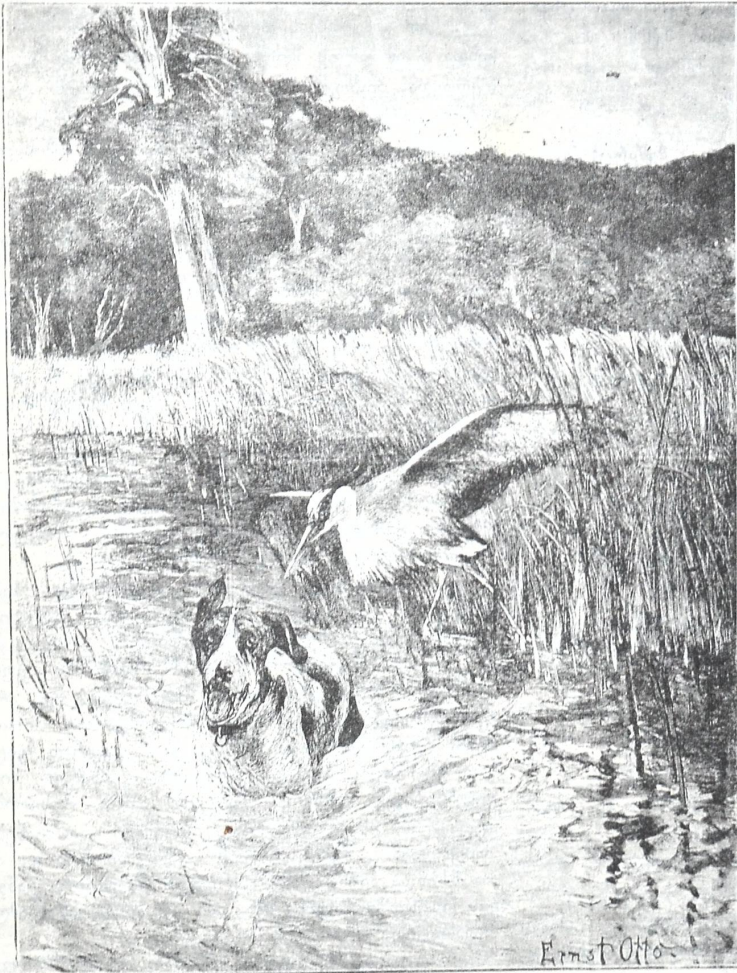
ამ შემთხვევაში მოწაფეთათვის აუცილებლათ სწავ-რა და დღათ მნიშვნელოვანია სხვა და სხვა ექსპერ-სიები ეოველ კვირათით მსხობელ ადგილებში და თვე-წლიობით შორეულს. რაც მათ გონების სლართს დიდ განძს შემტებს. მათ უნდა იხილათ ეოველივე ის მოვ-ლენა, რაც შეადგენს მათი სსსწავლო სკანის უმთავრეს სიმდიდრეს

აგრეთვე მოწაფეს გაუგია სხვა და სხვა სსზოგა-დაებრივი და ზარდამენტრული წესები, ხოლო თუ რო-გორ განსხორციელდება იგი—ამაზე მას თანავი წარმო-დგენა არა აქვს. ამ შემთხვევაში მოწაფეთათვის აუცი-ლებლათ სსწავლათ დაქწირთ ამ თუ ამ სსზოგად და-წესებულებათა შეკრებულებას, თვით პედაგოგურ ერე-ბასაც. უნდა ქონდეს უფლება, რომ ერთმანეთ შორის დაიარსონ სხვა და სხვა გვარი წრები, ორგანიზაციები, რაებიც დღეს მომაკვდინებელ ცოდვათა დიარეტიული და რომელთაც დიადი მნიშვნელობა აქვთ მათ მოქალაქე-ობათ ადზრდის სსქეში. აი ამაზე რას ამბობს ცნობი-ლი რუსეთის პედაგოგი ნ. ჩხეზავი ერთ თავის მოხსენე-ბაში: „მოწაფეში სსზოგადობრივი გრძობათა განსვი-თარებლად დიადი მნიშვნელოვანია წრები, ორგანიზაცი-ები და სხვა ისეთები, სლაც მას შეძლება ექნება გამო-თქვას თავისი აზრი თამამად. წინამდებე შემთხვევაში იმ.ში კვდება ეოველი კეთილი აზრი...“

განეჩებული და შექნივერ მეთოდით ბავშვის ად-ზრდა და განეჩებული სკანების სწავლება მისთვის სს-ზარდალთა და დამღუპველია. ბავშვის განება სსზრდაობის გრძობებით; გრძობა ვერ განეჩითარებელია; იგი სს-ქირთებს განვიითარებას; განვიითარება კი შესძლათ მკ-

შინ, ოდეს მის მივაწვდით ადვილათ მოსხნელებელ და სისაიოვინო მასალებს. განსვენებული ცოცხალი მის გრძილ ბოსთის შიშივე ასატანია. იგი დიდით დაამაშებს და და-
 აუძღურებს მათ (გრძი), რისიც შედეგი იქნება მათი სრულიათ დასლუნგება და ბეკისის სულიერი სიკვდილი. მასასდამე ყოველი განსვენებული სჯანი უარყოფილ უნდა იქმნას. აგრეთვე, რადესაც ბეკში შირველ ნაბიჯს დგამს საზოგადო ცხოვრებაში მასმა იბღებს სხვა და სხვა მი-

სწრაფება, იქნის თავს სხვა და სხვა მადრეკილება, მა-
 კალითად ცნობის მოეყვარება და სხვა... ამ მოვლენას
 სკენი „ხინოფნიკ“ შედგოგები უურადლებას დირსთაც
 აღარ თვლიან შირიქით სდელილობენ, რომ ჩაქვლან იგი-
 ნი. მიზანს აღწევენ და ბავშვიც ხდება გონებით ჩღუ-
 ცი. უფრო განიერი იქნება, თუ იმ გრძიობას წვერ გან-
 ვავითარებთ, რადგან იგი (ბავშვი) იმ ხანებში არას დროს
 არ მიწრათუის კაცის კვლისაგან, ქურდობისაგან და

Ernst Otto

აქმეო.

ბარბად დაეშვა
 მწუხრის ბინდბუნდი
 პირქუმ-პირბნელი,
 უკუნეთური
 არსით ნუგეში. .
 ელარუნებს ხუნდი,
 კაცთა მონობის,
 ჯოჯოხეთური!

* *

გავერანებულს
 ცხოვრების ველზე
 დაჰქრის, დაჰმღუსის
 მჭინვარი
 ქარი;
 და უბედურთა,
 ბედ-შავთა ცრემლზე
 ხითხითით ვაჰქუსს
 სატანის ქნარი!!

* *

შავბნელი დროში
 ბოროტებისა
 ნანგრევთა შორის
 მიმოფრიალებს
 და ქარიშხალი
 მოძმეთ ძეღვებისა
 გლოვისა ზარად
 დაძრწის... ღრიოლებს!..

გ. ქუჩაშვილი.

სხვა ბიწიერებისაგან. ხალა იგი ითხავს მხოლოთ მეტ
 თავისუფლებას. ამ გრძიობის და სურვილის ჩაკვლიება —
 თვით ბავშვის სულიერი სიკვდილია. მასზე მარსეა ამ
 ბობს: „სკენ არ უნდა ვაფიწოვებდეთ ბავშვის ამ თუ
 იმ მადრეკილებას, არამედ უნდა ვაჭაოთ იგი დეით ყო-
 ველივე მისი ცნობის მოეყვარებას, რაც მეტად სასარ-

კებლათ გონებრივ აღზრდის საქმეში“. მართლაც ბავშ-
 ვის უნებრივთ აღზრდა, ე. ი. მისი სასათაძ და სა-
 სწავლო მეთადის შეკრება და შეთანხმება ერთმანეთთან
 შეადგენს თანამედროვე რაციონალურ ბავშვთაგან უმთავ-
 რეს მოთხოვნილებას. გადაყვადით თვალი ამ ახლო

დროებში მომხდარ მსიხარტოთა სიქსდს და ამის სი-
ნამდვილეში ნათლად დ ვრწმუნდებით.

ჩუენი სკოლები კი, როგორც მოგახსენებო, უნებ-
შო მდგომარეობაშია, რაც დაუფიქრებელი მოათხოვის მის
სრული რეორგანიზაციას. ეს (სგ.) კი მჭიდროთაა
დაკავშირებული სსსოგაღობრივ ზირობებთან. მასხსდადე
საჭიროა ამ ზირობების შეცვლა-განახლება. ყოველი მო-
წაფე, რომელსაც შეუენია თავისი ზნეობრივი მოვალეობა
ამს უნდა დაეწაფოს; უნდა მოკიდოს სული თკით-კანუი-
თარებას, წრებებს და არგანიზაციების შექმნას რაც მო-
წაფეათათვის დაად საადმინისტრაციო საშუალებ ა და რაც
მისგან შექმნის ნამდვილ ადამიანს და გამკლავე მო-
ქალაქს...

მემარცხენე.

* * *

სული ობოლი, შავბნელი ხვედრით
ვხეტიალობდი გზა დაბნეული,
გული კვნესოდა, არ იყო ჩემთვის
წამიც კი ამო მოსვენებული

ცრემლათ ვდნებოდი, როს მოგონება
სევდის აჩრდილათ მეგლინებოდა
და ტბილ გრძობითურთ ნორჩი გონება
უცნაურ ფიქრში ჩაიფლებოდა.

მაგრამ მწყურვალე ასეთ მონობას
არ ითვისებდა, ვერ ეწყობოდა
და ფხიზელ გრძობით განათებულ გზით
წინ მიიღტვოდა... არა დგებოდა.

მიპქროდა წინ... წინ დაულალავათ,
მღელვარ ზღვის ჩქეფში და თან მღეროდა:
ზღვაო, მაკმარე ესდენი რყევა...
შემიმსუბუქე ბედისა წყევა...

ვით სიჭაბუკეს დაფერფლებულსა,
ბოლო მოელო ბედის წყევასა
და გულის ძგერა—ჩანგისა ჟღერა
გაენმაურა ზესთა-ზენასა.

როს წრფელი ლიმი „ახალი ტალღა“
მომეხმაურა ობოლს, წამებულს
და ყურთ მასმინა ფაქიზი სიტყვა:
„ჩემს ნაზ ფრთების ქვეშ დაგმწვიდებ სულს“...

მომეშვა გულზე სევდა-ნალველი
გულის ბორკილი, გრძობისა მგვრელი
და ნეტარება ტბილ სიამითა
ვერ დამიხატავს სრული კალმითა

ვან. სვირიტიძე.

ნაცი კი გამალებით მიცურავდა...

ბნელოდა.. შავი ღრუბლებით დაბურული ცა,
პირქუშ მრისხანებით დასტკეროდა მთელს სამყა-
როს. ისედაც უფერულს, მოწყენილ დღეს, ქარის
გულსაკლავი ქოლვა უარესად ასეველინებდა,
აჯოჯოხებებდა. მისი ზუსუნის ხვა, მოთქმასა და
ტირილისავით გაისმოდა მთის ხეფ-ხუცებში. . ევ-
ლად... მთა-ბარად... ყოველი არსება ამ საშინელე-
ბით, ვით განკითხვის დღეს, ისე ჰკრთოდა, ცახცა-
ხებდა... ამ დროს შორს, დასავლეთით შავი ზღვაც
ღელავდა, ბობოქრობდა და აზვირთებულის ტალ-
ღებით გამძვინვარებულის ძლიერებით ორთქლ-მავ-
ლებისკენ დასაღუბად მიექანებოდა. გემთა მიმოსვლა
სწყდებოდა, ხოლო მათში გამონაკლისს შეადგენდა
ერთი ნავი, რომელიც ამ დროს ზღვის ნაპირიდან
მოსჩანდა ის გამალებით მიცურავდა, ზღვის ტალ-
ღებს შეუბოვრათ მიაბობდა, მისრიალებდა... ის
თავს სწირავდა სასიკვდილოთ განწირულისთვის,
რომელმაც ეს იყო ზღვის ტალღებს მისცა თავი.
საბრალო... ამ ნახევარი საათის წინათ, იგი გემში
იჯდა და ნაღვლიანათ შორს გასტკეროდა. ის ერთ-
ერთი მსახურთაგანი იყო, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა,
ჯანღონით საესე ყმაწვილი კაცი. მის სახეს გარკვე-
ვით ემჩნეოდა ბეჭედი ტმჯული სიკოცხლისა; მას
ფერფლის ფერი დასდებოდა, ცხვირის ნესტოები
დაჰბეროდა, მძიმეთ ქმინავდა, ბაგენი სულთმობრ-
ძაფივით უთრთოდა და შავის ფიქრებით მოკული
ის თითქო თავის თავს ეკითხებოდა:

— ნეტავ აქვს რაიმე აზრი დღევანდელს ჩემს
ყოფას? რა სიკოცხლე ჩემი სიკოცხლე ტანჯვით
აღსავსე, შხამ ნალვლით ჩადღებულები... სიკოცხ-
ლე კი არა, სიკვდილია... ასჯერ სიკვდილი... ვფი-
ქრობდი... დიახ ვფიქრობდი, რომ დღეს თუ არა
ხვალე მაინც შეიცვლებოდა ჩემი არსებობის პირო-
ბები, მდგომარეობა და მეც კაცი, კაცურად ვიც-
ხოვრებ მეთქი. მაგრამ... მიმტყუნა... მწარეთ მიმ-
ტყუნა ბედმა უპირომ. ჩემთვის აღარ არსებობს
არც ერთი ის, რომლებსაც ყოველი ადამიანები
შესტრფიან... ნეტავ რატომ ვიკოცხლობდი და ან
რა მქონდა მიზნად, თუ ასე დაუსრულებლივ ტანჯ-
ვის ცეცხლში გავიხვეოდი, ამ გადაწყვეტილებამდე
მოვაწყვედი?!

... და აქ შესწყვიტა უბასუხო თვისი სიტყვე-
ბი... მან უკანასკნელად მიმოავლო ნაცნობ არეს
ნაღვლიანი თვალები და... გადაეშვა აღქაფებულ
ზღვის ტალღებში... იქ ჰპოვა ბინა... მორჩა... გა-
თავდა... ნავი კი, ნავი მიცურავდა, მისრიალებდა, რომ
ულმობელი ზღვის მსხვერპლისთვის ეშველა რამე.

სევასტი მთ—ჩელი.

ზოგიერთებს.

... და განმთავისუფლებელი მოძრაობის აღმა ბევრს შეუტრუსა კანი, ბევრს ფერი უტვალა, მეტი არაფერი; შინაგანი ნაწილი ისევ იგი დარჩა რაც იყო ძველათ.

აბა მითხარით, რით უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ ხალხის გუშინდელი ჭირისუფალი და მებაირალტრე, მუშათა კლასის ერთგული შვილი და მისი „მესაიდუმლე“ დღეს ურცხვათ გაიძახის—რუსეთის ისტორიის ფურცლებზე მარტო სტენკა რაზინების ბუნტია ჩაწერილი, რუსეთმა რევოლუციია არ იცისო? მითხარით, რით ავხსნათ ის გარემოება, რომ გუშინდელი „ძმა-ამხანაგი“ დღეს ბნელი ძალების ყურმოჭრილ მონათ გამხდარა, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ტაყი-მასხარაობს, ურცხვათ და უტიფრათ დასკინის ყოველ თავის ნაწერში ტანჯულ კლასსა და მის იდეოლოგებს?

მხოლოდ გონებით უზადრუკი თუ იტყვის—საზოკადო მოღვაწის მრწამსი ერთ წერტილზე უნდა გაიყინოსო. ღმერთმა დამიფაროს ასეთი უფიცობისაგან. მაგრამ არც ისაა მოსაწონი, როცა ადამიანი თავის აზრსა და პრინციპებს საცვლებთან ერთათ იცვლის, ან ორი დღის წინათ აშენებულს უღომობელი ფეხის წაკვრით ერთიანათ ძირს ამოხბს. მოულოდნელი ჩვენთვის აქ არაფერია. ასეთი ყოფილა რეაქციონური დრო, მიძინების ხანა ყველგან — და მით უფრო საგრძნობელი უნდა იყოს ეს მოვლენა ჩვენს ბედ-შავ ქვეყანაში. დამარცხებულსა, მაგრამ **პოლიტიკურად უწრთენელ** მეომარს, ხშირათ თავგანთნებელი უწყევლობა, თავგამოდებულსა, მაგრამ ბრძოლის ველზე დაჭრილს სულმოკლე ჭაბუქს ხშირათ თავისი წმინდათა წმინდისათვის ღვარძლეთა და გულის-წყრომით შეუფურთხებია.

ღიას, მაგრამ თქვენი კი, თქვენი მაინც კიდევ დიდი იმედი უღვივის მიწასთან გასწორებულ ხალხს; თქვენგან მოვლის იგი სულიერ სითფოს; თქვენგან მოვლის იგი საღ აზროვნებას და კეთილ გემოვნებითი ნაყოფს. მაგრამ ღრმათ რომ ჩავაკვირდეთ თქვენს მოქმედების შინაარსს, დავინახავთ სულ წინააღმდეგს. ცეცხლზე ნავთს ასხამთ; ლეთიური სითფოს მაგიერ გულსა ზრავთ, სულს აყინებთ სულით დაცემულთა დანუგეშების და გამხნევების მაგიერ, პირველათ თქვენგან გაისმის საზარი ტირილი კვნესა და თქვენგან იღვრება იერემიასებური ცრემლები რათა ღვრით ცხარე ცრემლებს? იქნებ სამშობლოს უბედურება გაწუხებთ?

მაგრამ, მაშინ ხომ მარტოდენი ცრემლები. ვერ განკურნავენ ხალხის ჭრილობებს. ან იქნებ თქვენც სხვების ფეხის ხმას აყოლიხართ „შინაურ მტრებზე“ გინდათ გაილაშქროთ?—ჰოი, მაშინ როგორ სასტიკათა სცდებით! გზა-კვალი ავბნევიათ, ძლიერ შორს წასულხართ—მტერი კი ცხვირის წინ ვერ შეგიმჩნევიათ! ისმინეთ! **ხალხსა და ქვეყნის მოლაღატენი თქვენი ბანაკიდან ირანშემბიან;** აყოლიხართ ძველს, პატრიარქალურ გულის-თქმას — და ეროვნული გათიშვის პოლიტიკას აწარმოებთ, ახალგაზრდა, გულუბრყვილო მკითხველებს სებარატისტულ იდეებს უქადაგებთ!..

ამას თქვენი უკანასკნელი ნაშრომი ნათლათ გვიმტკიცებს და გვაძლევს უფლებას მოვმართოთ ასეთი კილოთი. ცოცხალი სიტყვა, იმედიანი კილო სწორეთ ახლაა საჭირო, როცა ბნელეთ-უკუნეთში გახვეული საზოგადოების ერთი ნაწილი გოლიათურ ძილს აპირებს; თქვენ კი რას შერებთ? სხვებთან ერთათ მას გულის მოსაფხან ნანას უმღერით, ძილის პირს უგალობთ... რომანტიზმის ქსელში გაბმულნი, საქართველოს ძველ ნანგრევებს ვერ გამოვრებხართ, რადგან, თქვენი აზრით,

„წარსულთა დროთა, დიდების დროთა ყოვლნი კეთილნი თანა წარიღეს“.

არა სასურველია და თითქმის მეტიც თქვენი უკანასკნელი ღვაწლი, გაუღწეათილი ვიწრო, მლაშე პატრიოტაზმით, რომელსაც ენების მეტი არაფერი მოაქვს ქვეყნისათვის.

როდის მოხვალთ გონს? როდის დაადგებით ქვეშაბრტისა და ადამიანურ გზას?...
მეზღვენი უსხვა უსაძრავისა და უსასაძრავი კანდე.

ქუთაისი.

დ. მ. მ. (სადაც გიქან)

* * *

მწარე ღუმილში მიჰქრან წამნი ცხროგრებისნი;
მიჰკვადრებუღან: სდუღს სიციცხლის ანსად ნაშანი;
წუკვდიადი შეფობს: ადარ მონსანს სხეფი მხისანი;
კლდე-დრენი მხედება... შორს, შორს მოსხანს ჩემა მიხანი!
მზეც ცხროველო, დამდაკე, მტუორტნე მკუერთა აისარი;
გაიპე შეკრდი: შრატე ნაკადი სუკვადებისანი;
მიმოაფიხე მთელს სამყაროს სხიფნი ცისანი;
რადგან წუკვდიადში გუფლობენ ნადირნი შუგ-ბნელ ტყისანი!.

ი. ფენიქსი.

ანგონ ჩეხოვი*)

პირველი ჩვენი წერილი დავათავეთ ეპოქასა და მწერალს შორის ნათესაური კავშირის აღნიშვნით. ესლა გადავიდეთ თვით ჩეხოვის დროინდელ ეპოქაზე.

ის ხანა, რომელშიაც ჩეხოვს ცხოვრება და ლიტერატურული მოღვაწეობა მოუხდა, იყო ძალზედ დაცემული და ფრიალ უნუგეშო: იმ დროის პოლიტიკურ კატასტროფამ შექმნა სასტიკად მტანჯველი და აუტანელი მდგომარეობა, გაამეფა სულის შემეშთაჯი ატმოსფერო ცხოვრებისა... სხვა და სხვა საზოგადოებრივი ჯგუფები ნათლად გრძნობდნენ თავიანთ დამარცხებას; მოწინავე რაზმებს თვალწინ ედგათ დამსხვერუელი იმედები და იდეალები. აშკარაა, რომ ადამიანი უმიზნოთ და უიმედოთ ვერ იცხოვრებს; აუცილებლად საჭირო იყო ახალი მიზნების დასახვა, ან ძველ მიზან-იდეალთა შექცევა-შესწორება. ეს ასეც მოხდა. იწყო საზოგადოებრივ ჯგუფთა და აზრთა სასტიკი კრიტიკიზაცია, მაგრამ ამ პროცესმა ძლიერ უკუღმართი ხასიათი მიიღო. მიზან-იდეალები ხშირად არა სასურველ ფორმებში ყალიბდებოდნენ ზოგიერთ საზოგადოებრივმა ელემენტებმა ურცხვად იკისრეს მანინჯ სინამდვილესთან შერიგება და ეზიარეს ყოველივე მის უკუღმართობა-უგვანოებას; სხვებმა მიზნად დაისახეს „უმოქმედობის თეორია“, ვახდნენ სტატისტიკად ცხოვრებაში; უმრავლესობამ კი სავსებით უღალატა თავის რწმენა-იდეალებს და რწმენატებად იქცა. ერთი სიტყვით, მოხდა სრული პოლიტიკური და იდეური რეაქცია, გამეფდა საზოგადოებრივი ინდიფერენტიზმი და ლეტარგიული ძილი; სამარცხვინო დავიწყებას მიეცა ყველა საუკეთესო ტარადიციები 60 წ. წ.

ცხოვრებამ დაჰკარგა ისტორიულ იდეის გაგება და გამოურკვეველობის ბურჟუსში გაიჩაღრა. საზოგადოებრივ ცხოვრების ასეთ სამარცხვინო მოდუნებას თან მოჰყვა მოქალაქობრივი ცხოვრების პირობათა აუტანლობა. სამსჯავროს დამოუკიდებლობა შეიცვალა ადმინისტრატიულ შეხედულება ცირკულიარებზედ. „ბიუროკრატული“ საქმის წარმოებამ სავსებით დაიკავა საზოგადოებრივ თვით მოქმედობის ადგილი, თვითმართველობა თვითნებობათ გამოცხადდა. „უჩინო-ოკოლოდოჩნურმა“ სიმართლემ უმადლესი სანქცია მიიღო და გამარჯვება

ილღესასწაულა საერთო, საზოგადო ქეშმარიტება-სიმართლევად... მე 80 და 90 წ. წ. ეს ის დრო იყო რუსეთის ცხოვრებაში, რომელზედაც დიდებული სატირიკოსი შჩერდინი სწერდა: „ყველა ის რასაც ვხედავ და განვიციდი ნუ თუ სინამდვილეა და არა „მაჯლაჯუნაო!“

რა მდგომარეობაში იყო მოქალაქობრივი ცხოვრების ამ გვარ სიკვდილის დროს, სწავლა-განათლება და ლიტერატურა? უნივერსიტეტებისაგან იღვენებოდნენ საუკეთესო პროფესორები, რომელნიც ვერ კისრულობდნენ მთავრობის ყურ მოპირილ მონამორჩილის როლს. ამ დროს ლიტერატურის ისტორია—ეს სწორედ მოღვაწე მწერლების მარტიროლოგია. ამ დროინდელი ლიტერატურა დეოკლიტიანესებურ დევნა-შეიწროებას განიცდიდა. იმ დროს გაჩნდა სპეციალური ეპიტეტები, როგორცაა „მოკალმე რაზბონიკები“, ბექლვის „მოშენიკები“ და სხვ. ცენზურა მძვინვარებდა, ის უმოწყალოდ სცელოვდა ყველაფერს, რასაც კი დამოუკიდებელ და თავისუფალ აზრის მცირედი ელფერი ედო; თვით უბრალო, არჩილი საღი აზროვნებისა, კრძალვით დი მოწიწებით ინიშნებოდა პრესაში. მოლიბერალო მწერალს თავის ტეხა უხდებოდა იმაზედ, თუ როგორ ფორმაში გაეხვია თავისი აზრები, რომ არაფერს მიმხედარიყვნენ ცენზორები.

აშკარაა, რომ ასეთი უკუნეთის ხანა წარმოშობდა, უკუნეთის და ჯანყიან სინამდვილის მწერალს, წარმოშობდა მხატვარს უმხედავობის სურათებისას სწორედ ასეთია ჩეხოვი და ის ამაში იმდენად დანაშაულია, რამდენადაც მწკაწე რეჟეკტორა თავის მწვანე გამოხსივებაში...

როგორ გამოიხატა ეს სინამდვილე ჩეხოვის ნაწარმოებებში? რასაკვირველია, ჩვენ არ ძალგვიძს სავსებით ვინელმძღვანელოთ იმ მდიდარ მასალით რომელიც გვიანდერძა ჩეხოვმა რუსეთის სინამდვილის გამოხატვაში. ჩეხოვი უკუარაღლებოთ არა სტოვევდა არც ერთ იმ მოვლენათაგანს, რომელშიაც კი იშლება და მხილდება ადამიანის ბუნება, მისი უფრო დამახასიათებელი და ნიშნობლივი მხარე. რასაკვირველია, ასეთი მოვლენები ურიცხვია და ჩეხოვის მიერ შექმნილი სახეები და სურათებიც ურიცხვია. ამიტომ ჩვენ შევეცდებით ამ საუცხოვო ვალერეიდან გამოვკრიფოთ უფრო ზოგადი სურათები.

პირველ ყოვლისა თვალი გადავაგლოთ სოფლის ცხოვრებას, უმთავრესად კი გლეხების, რომელიც საუცხოვოდ გამოყვანილია მოთხრობაში

*, იხ. პირველი „ტალღა“ № 1.

„გლეხები“ („Мужики“). აქ ჩეხოვი ვერ შეაშინა მიღებული სურათის სიმახინჯემ და არ მიმართა სინამდვილის იდეალიზაციას, პირიქით მან ისეთი კონცენტრაცია უყო, იმზომ შეაქუნა შტრიხები ამ სურათისა, რომ მისი გლეხებისადმი დამოკიდებულება უარყოფათაჲ კი გეჩვენებათ. „გლეხებში“ ავტორი გადმოგვცემს ერთ უბედურ შემთხვევას, რომელიც გლეხს ეწვია—სახლის დაწვა. მხატვარი სარგებლობს ამ ინტენტიტით და საუცხოვოდ გვაცნობს გლეხების ცხოვრებას: როგორ ცხოვრობენ, როგორ ხედებიან ურთიერთ უბედურებას, რა გულცივობას და ინტერესთა დაქსაქსვას მოუკალათებია მათში... „ვინც დასახმარებლად მიეშურებოდა ყველა მთვრალი იყო... ბარბაცობდენ, ხშირად ეცემოდნენ... ცეცხლი გაქრა.. დაშლის დროს გლეხები ღენერლის მხვარეულს ჟუკოს დასცინოდნენ ქუდის დაწვაზედ... იმათ არ აწუხებდათ მოძმის უბედურება... მზად იყვენ ეს უკანასკნელი ხუმრობაში გაეტარებიათ... მათ კიდევ დაენანათ, რატომ ასე ადრე ჩაქრა ცეცხლი“...

დასასრულ, როდესაც ჩეხოვი გლეხთა ცხოვრების აღწერას „იტოვს“ უკეთებს ასე დაასკნის: „გვერდობდათ“ ეს ადამიანები პირუტყვევზედ უარესად ცხოვრობდენ; ისინი გაუთლელნი, უპატიოსნონი, მუდამ მთვრალეები იყვნენ; სცხოვრობდენ უთანხმოებით, ჩხუბობდენ, ერთი მეორის რიდი არ ჰქონდათ... ვის უტყერია სირაჯხანა, ვინ ატყუებს ხალხს?—გლეხი, ვინ ხარჯავს და სმამი ავებს სასკოლო ან საეკლესიო ფულებს?—გლეხი. ვინ გაჰქურდა მეზობელი, დაწვა, სიცრუე ვინ სთქუა სასამართლოში ერთი ბოთლი არაყისთინ?—გლეხმა. საერობო ან სხვა კრებებზედ ვინ იბრძვის პირველი გლეხის წინამდღე?—გლეხი და სხვ... აშკარაა, რომ სურათი ძლიერ ზნელია, ამას დაუმატო შენაარსი მეორე მოთხრობისა „მკვლელობა“, სადაც გლეხი ჰკლავს თავის ძმას მხოლოდ. იმიტომ, რომ უკანასკნელი მარხვას სტეხს და სახსნილოს სქამს. აქ თქვენს წინ იშლება შემადრწუნებელი სურათი გლეხთა უვიცობისა, მათი უგვანო და უმსავასო ცხოვრებისა. თქვენ უნებლიეთ გებადებათ კითხვა: მე-12 საუკუნეა ეს, თუ მე 19 ეო. მაგრამ შეიძლება ეს ურთიერთის გაუგებრობა და გაუტანლობა, გამაფითრებელი გულტკეობა და უყურადღებობა სხვის უბედურება ტანჯვისადმი მხოლოდ სოფლად და უვიც გლეხებში იყეს. შეიძლება „ასეთი ურთიერთი გაუგებრობის და საშიშარ გულგრილობის“ მიზეზი თვით გლეხები და მათი უვიცობა იყოს?... მაგრამ არა!

ავიღოთ მეორე მოთხრობა „მწუხარება“. მეტლე იონას მოუკვდა თავისი ერთად ერთი შვილი. ის მწუხარებისაგან დაბნედილი ყველაფერს გულდაწყვეტილი შესტკერის, ნუგემის მცემელს ეძიებს.. მაგრამ მთელ ჰეტეროფრეში ერთიჲ არ აღმოჩნდა, რომ იონას მწუხარება მოესმინა. ბოლოს საბრალომ თავისი სევდა-ნაღველი თავისავე ცხენს გაანდო.. „სოტა ხნის დაწყნარების შემდეგ გაჭირვებულს მწუხარება კიდევ უფრო მეტი სიმწვავეით და სიძლიერით მოველინა. მწუხარებით და ტანჯვით სავე თვალეები იონასი კვლავ აცეცებენ ხალხში, კვლავ ეძიებენ ნუგემს... კვლავ „გულგრილობა“ კვლავ.. არავინ.. არც იონას ამჩნევენ და არც მის სევდა-მწუხარებას... მწუხარება უზომო, უსაზღვრო იყო.. ის, რომ იონას გვერდიდან კრემლზედ გადმონთხელიყო, მთელ დედამიწას წაღკავდა, ..მაგრამ ის არ ჩანდა... ის მოთავსებულია ისეთ გარსში, რომ სწინადაც ვერ დაინახე“...

აქ, როგორც ამჩნევს მკითხველი, მართო უვიცობაში და გლეხებში არ არის მიზეზი; სოფლისავე სურათი მეორდება პეტერბურგში, განათლების ცენტრში. მართლაც, თუ ცხოვრების პირობები ისეთია, რომ ყოველ გვარი საზოგადოებრივ ინიციატივას და ინსტიტუტებს თავის დასაწყისშივე ჰკლავს, მაშინ აბა როგორ უნდა განვითარდეს ადამიანებში ალტრუიზმი, გულშემტკიცებობა, ერთი მეორესადმი სიყვარული, სხვის ზედში და უბედობაში მონაწილეობის მიღება და სხვა ასეთი გრძნობები? მხოლოდ თუ ესენი ადამიანებში არ არის განვითარებული, მაშინ აბა სად უნდა ვეძიოთ ის? ცხადია რომ სანთლითაც ვერ ვიპოვიოთ, რადგან ყოველი საზოგადოება პროდუქტია ცხოვრების პირობებისა. ხოლო მაშინდელ რუსეთის სინამდვილეს ისეთი ცხოვრების პირობები ახლდა, რომ ამ გვარი „გულცივობა“ ეგოიზმი და პირადი დაცვის გრძნობის კულტი, ორგანიულ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს. პირუტყვეულ ეგოიზმს გარდა აბა რა უნდა განვითარდეს ისეთ სინამდვილეში, რომელზედაც შჩედრინი ამბობდა „არ ვიცი რამეჲ წუთში რა წამშლის, მაგრამ სიცოცხლე მიინც მინდა“-ო.

ავიღოთ მოთხრობები „ოჯახის მამა“, „ქმარი“ და სხვ... ამ მოთხრობებში გამოყვანილია აღმაშფოთებელი და გულის შემხარავი სურათი ოჯახურ ტირანიისა, რაიც ნელ-ნელა როგორც ქანგი რკინას, ღრღნის და ძირს უთხრის ოჯახის კერას და მის კეთილდღეობას. საძაგელია ეს ქილინი, რომელიც ნებას არ აძლევს თავის ცოლ-შვილს ლუკმ

პური გემრიელად შესკამონ; ის პირველი კერძის მოტანისთანავე უხირდება და ეჩხუბება მათ; ატირებს და აცრემლებს, მხოლოდ იმიტომ, რომ ნამთვრალევა ამ ღამეს ვერ შესძლო თავისუფლად გამოძინება. უფრო მეტად საზიზღარია აქციონი შალიკოვი „მთვრალი და ბოროტი არსება, რომელიც იყო უნივერსიტეტში, კითხულობდა პისარეის და დობროლიუბოვს, ეხლა კი ამბობდა თავის თავზედ, რომ ის „კოლექსი ასესორია და მეტი არაფერი“.

თუ ახლო გავსინჯავთ ამ მოთხრობათა შინაარსს ჩვენ დავინახავთ, რომ ამ ოჯახურ მტარვლობის წარმომადგენელი უმეტესად „წვრილი მოხელება“ (мелкие ушоны). ისინი არ არიან ბუნებით ბოროტები, პირიქით, ძლიერ გულკეთილი, წრფელი და სათნოანი ადამიანები არიან. მაშ როგორ გახდნენ ასეთ ჯალათებად? ისინი, როგორც წვრილი მოხელენი, უკიდურეს თავის დამდაბლებას, ფეხთ ქვეშ გათელვას და შეურაცყოფას განიცდიან საზოგადოებაში და უმეტესად სამსახურში. და რამდენადაც უფრო მტკირდებიან სამსახურში და საზოგადოებაში, იმდენად უფრო მაღლა იწევენ და მტარვლობენ თავის ოჯახში, იმდენად უფრო მეტად სიმკაცრით, დაგუბებული ნალევლით და ჯალათური მრისხანებით თავს ატყდებიან საბრალო ოჯახის წევრებს.

თუ როგორი სულიერი მონობა, ყოველ გვარ პირად უფლებათა უარყოფა და „ძლიერთა ამა ქვეყნის წინაშე თავყანის მცემლობაა გამეფებული, ცხადად გვიხატავს თუნდ ეს უბრალო სცენა მოხელე ჩერვიაკოვის ტრადიკომიკური სიკვდილისა. ერთხელ ჩერვიაკოვს თეატრში დააცხინკვა და შემთხვევით ახლო მდგომ ღენერალს ნაშხევი მოხვდა. საბრალომ ას ხელ ბოდიში მოითხოვა, ას ხელ დაუჩოქა, მაგრამ ეს კიდევ ცოტა ეგონა... ბოლოს ღენერლის ბინაზედ გამოცხადდა და კვლავ პატიებას მოითხოვდა. „ღენერალმა გაშმაგებით დაუყვირა“ „გაეთრიე აქედანა“ო. რას ბრძანებთ, შეეკითხა შიშით ატაცებული ჩერვიაკოვი. „გაეთრიე აქედან“ მეტ ბრახ მოდებით და ფეხების ბრაფუნით შეპყვირა ღენერალმა. ჩერვიაკოვი დაბნედილი, გაბრუნებული გაბრუნდა ქუჩაში... მაშინაღურათ მივიდა სახლში. გაიხადა „ვიც-მუნდირი... დაწვეა მდივანზედ და გამოესალმა წუთისოფელს“..

ასეთი სცენები და დილოგები მრავალია ჩეხოვის ნაწარმოებებში, სადაც ჩვენ ვხვდავთ ადამიანის მაგივრად—რადღ უპაროვსო არსებას, სინდისის მაგივრად—რაც კნესაუთ იმას, სული და გულის ნაც-

ვლად—ვიც-მუნდირს. მოვიგონოთ პრაპორშჩიკი ვივერტოვი, რომელმაც გაიგო საშინელება—ზრახორ-შჩაიკებას გაუქმებ. ის დაბნედილი და აზრებ გაფანტული ჩურჩულებს: „ვერ გამიგია... რა ხდება... თუ ზრახორშია და ვარ... მაშ მე ვინდა ვარ? არავის? არაფერი?.. მაშ ეხლა... მე ყველა შემბლაღავს.. დამამცირობს“ („გაუქმეს“). ამ ვივერტოვებისთვის ფორმა ხომ შინაარსია, ქალღელი ნომრით-აზრი ცხოვრებისა. ასეთი უპირველო არსებანი გამონაკლისის არ შეადგენენ ჩეხოვის მოთხრობებში, ისინი ხშირი ტიპებია. მოვიგონოთ სიტყვიერების მასწავლებელი („მასწავლებელი სიტყვიერებისა“), რომელიც „უკანასკნელ მშვიდობის“ არ ამბობს თავის ამხანაგის საფლავზედ მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს შეიძლება დირექტორს არ მოეწონოს, რადგან მას უკანასკნელი არ უყვარდა. ვინ არის ძველი ენების მასწავლებელი ბელიკოვი? „ის მუდამ წასრულს აქებდა.. მხოლოდ ცირკულიარების და საზოგადოდ ისეთი სავაზეთო წერილების გაკება შეუძლო, სადაც რაიმე აგრძალებოდა.. მას ჯადოსნური ფრაზით „როგორმე არაფერა გამოვაქვს“ მუხრუჭში ეკირა არა თუ მარტო მასწავლებელი, არამედ მთელი ქალაქი“.. ავიღოთ პროფესორი სერგებიაკოვი (ბიძია ვანია) „რომელიც სწერს მეცნიერულ ტრაქტატებს იმაზედ, რაც მას არ გაეგება... ყველა მონობაში უქერი“.

ასეთი არიან განმანათლებლენი, ასეთია შკოლა.

ა. სპეკალი.

ცოტა რამ ჰიპნოტიზმზე:

ეველას მოეხსენება, რომ ჰიპნოტიზმს დიდი ადგილი უჭირავს თანამედროვე მედიცინაში. იმ გვარ ავადმყოფობას, რომელსაც წამლი ვერა შეუძლოა, ახდა ჰიპნოტიზმი უღებს ბოლოს. აი მაკალითად, ისეთ სომხელ სენს კანცლირბისის, როგორცაა ალკოვლიზმა, ბოლო ეღებს ჰიპნოტიზმის წყალობით. ჰიპნოტიზმს, სემკურნალო მიზნის გარდა, ხმარობენ აგრეთვე აღსზრდელ იარაღთაც. ამიტომ ჰიპნოტიზმს, როგორც მედიცინაში, აგრეთვე ჰედაგოგიაშიც დიდი მნიშვნელობა ეძლევა, როგორც ერთგვარ ჰედაგოგიურ ზომას ამ გვარ დიდ პრაქტიკულ მნიშვნელობასთან ერთად, მის აქვს თავისი ასტორიული წასრული, რომელიც გვიჩვენებს მის განვითარებას უძველეს დროიდან თანამედროვე მის მდგომარეობამდე.

რას ნიშნავს ჰინობი და ჰინობიტიზმი? მეტყობინებ ამ გვარად სხიან ჰინობიტიზმს: ჰინობიტიზმი არის ერთგვარი ბუნებრივი ძალა, (როგორც ელექტრონული ან მაგნეტიკური, რის ბუნება ჯერ ვიდრე არ არის გამოვლენილი) რომელიც მოქმედობს ჩვენი სისხრითა და გარე (ტვინზე) და ხსენებს ცვლილებას ჩვენი სულიერ მდგომარეობაში; მისი გარეგანი სახე წარმოადგენს ჩვე უფლებრივ ძილის მსგავს მოვლენას. ან სწორედ ამ მიხედვით უფლებრივად ვწოდებთ ჰინობს. ჰინობიტიზმთან ერთად დიდი მნიშვნელობა აქვს ევრედ წოდებულ შთაგონებას (внушение), რომელსაც კვანძები როგორც ჰინობში, აგრეთვე ნორმალურ მდგომარეობაშიც. ჰინობს ემორჩილება ევრედი, როგორც მამაკაცი, აგრეთვე დედაც; აქ, რასაკვირველია, განსვდ არა აქვს დიდი მნიშვნელობა. ზრთუ. ფორელი ამბობს, რომ შეიძლება უფლებრივ ფსიხიურად სვდი ჯანმრთელი ჰინობიტიზმი დაძინება. მისი დიდი ხელს უშლის ჰინობს ხან დახან დროებითი ჯანმრთელი ბუნება. როგორც ჯანმრთელი ისეთ ბუნებაზე არ არის, რომელიც სსწორად ჰინობსისთვის, მის დაძინება ძნელია ჰინობიტიზმი დაძინება დამოკიდებულია აგრეთვე შექნობის სისრულეზე. ჰინობიტიზმი დაძინებული ჯანმრთელი თქვენს ხელთაა და რასაც ჩაატონებთ, ამას მამრთვე სისრულეში მოიყვანს. ან მკ. შუიძლება ჩაატონებთ სუბიექტს, ე. ი. იმ ბირს, რომელსაც ჰინობიტიზმი დაძინებთ, რომ მან მეტყველობის ნიჭი დაკარგოს; ის მამრთვე ასრულებს თქვენ ბრძანებს და უფლებრივ თქვენ კითხვებზე პასუხს ვედრ გივებთ. სსწორად სუბიექტს ჩაატონებთ, რომ მას შუიძლიან იღამარკოს, ის მამრთვე იწვევს დაზარკოს. ეს სუბიექტ მოყვანილი მკვლითი შექნება გიხებრივ მხარეს ჯანმრთელისა. ახლა მოყვანილი იმ გვარი მკ., რომელიც შეეხება მკვრივობას: ჰინობსის დროს, სუბიექტს რომ შიუტ ნით ცხვირთან ცარელი ბოთლი და ჩაატონებთ, რომ იგი შეიცავს შიუნიერ სუნელოჯან ნივთბერებს, სუბიექტი მამრთვე დაწვევებს ბოთლს და დიდის სსმრთებით დაწვევებს ერთსა. აგრეთვე შეგიძლიანთ გმომიწვიით სუბიექტში სხვა-და-სხვა რეფლექსები, მკ., თქვენა ბრძანებით სუბიექტი აცემინებს ცხვირს რამდენჯერაც გნებავთ. ჰინობსის ძალითვე შესაძლებელია სუბიექტში გმომიწვიით: შიში, სისარული, რისხვა, სიყვარული ვისდამი და სხვა.

რაც შეეხება სუბიექტის ნებას ჰინობიტიზმი ძილის დროს, ამაზე უნდა ვსთქვათ, რომ ამ დარკის თეორიტიკოსები სხვა და სხვა აზრისანი არიან ზოგი ამტკიცებს, რომ ჯანმრთელი ნება ამ დროს დასუსტებულია და თათქმის არც კი არსებობს. ამ გვარ აზრის მოწინააღმდეგეები კი, რომელთა რიცხვს ეკუთვნის თვით ზრთუ. ფორელი, ამბობენ, რომ ჩვენ, რასაკვირველია, ვმოქმედობთ ამა თუ იმ სუბიექტის გადაწყვეტზე, მაგრამ რაც შეეხება მის მთლიან დასუსტებას—ეს არ ნება.

ჰინობიტიზმი მოვლენები ჯერ კიდევ უფლებრივ დროში იყო ცნობილი. ინდოეთის ბრძინებს და ძველ ეგვიპ-

ტის ქურუბებს კარგათ ჰქონდათ შესწავლილი ამ გვარი მოვლენები და მის უწოდებდნენ, სსწორად, „მაგია“. ამას ჩვენი ვეიმტიკიტიკები ძველი ნსშობის გამოკვლევის სხვა და სხვა მეტყობინება შიურ. ან მკ. ეგვიპტეში სერაზის ტაძარში ჰქურნავდნენ სხვა და სხვა ნერვების ავადმეოფებს ამ ჰინობიტიზმი მოვლენების საშუალებით. აგრეთვე ძველ სსმრთებითი და რთში ცნობილი იყო ეს მოვლენები, მაგრამ როგორც სხვა ბუნებრივი მოვლენები, ისე ეს მოვლენები მეტყობინებდათ არ ჰქონდათ გამოკვლეული და ამიტომ მათ ბუნდობლად სწამდათ, მსში სედავდნენ რაღაც დოკაბრივ, სიადუმლო ძალას. საშუალო სსშურების ისტორია მშენიანობათ გვანტანს იმ სსწორად კუდიან დედაკარეს, რომელნიც თავიანთ მოვლენებით ცვტვლში ცვობდნენ, რადგან სსწორად მოვლენათ მით ავ სულებათ. მაგრამ უნდა აღვნიშნოთ, რომ ესენი იყვნენ მსხვერპლნი სხვა და სხვა ჰალიციტიზმის ჰინობსის სედავდებით.

მე-18 სსშ. მეორე ხახვარში თავი იჩინა ამ გვარი მოვლენების გამოკვლევიტი გერმანელმა ექიმმა შიუსმერმა, რომელსაც უწოდეს ამ გვარ მოვლენებს „ზირად მაგნეტიზმი“. შიუსმერმა თეორეტიკული გამოკვლევის კარდა დიწყო ამ ძილის პრაქტიკული გამოყენება. იგი ჰინობიტიზმის საშუალებით არჩნდა სხვა და სხვა ავადმეოფებს. შიუსმერს მის თანამოზრებმა უწოდეს მის თეორიას „შიუსმერიზმი“, რაიცა ნიშნავდა „ზირად მაგნეტიზმს“.

ესე და ამ გვარად იცვლებოდა ჰინობიტიზმის აზრს, სანამ არ მადწიას თავის მეტყობინებულ ფორმას; ამ გვარი სსშ კი მიიღო მის მხოლოდ 1843 წელს: როდესაც გმომრთელი ინდოელი ჰიურეტიკი დეეუს ბრედას ხანგრძლივი და ბუჯითი გამოკვლევის შიუსმერ გამოკვლევის ეს მოვლენანი და უწოდეს მის წარმამობელ ძალს ჰინობიტიზმი. ბრედას შიუსმერის მაგნეტიზმის დიფინიტივის სეანსების დროს შენიშნა, რომ ამ მოვლენებში არავითარი დოკაბრივი ძალა არ იხტებოდა, არამედ ეს იყო სხვა და სხვა ნერვების ცვტვრების“ დადლა, რომელიც გამოწვეული იყო გმომრთელი ცვტვრებისა. ბრედას შიუსმერ შენიშნავდა გამოკვლევი და პრაქტიკოსი ჰინობიტიზმის თეორეტიკი, რომელიც სვდილობდა აქსნს ჰინობსის მსიხოფიზიოლოგიური შექნისში. 12 წლის შიუსმერ ზრთუ. შარკამ შიუსმერს სვითხი ამ სსწორად მეტყობინების ავადმეობაში 1878 წელს. აქედან იწვევა ახალი ხანა ჰინობიტიზმის ისტორიაში. ამ დროს აბადება ორი სვალა სვლექტორების და ნანსიის, რომელნიც განსხვავდებთან ერთმანეთისგან სხვა და სხვა კითხვებში ჰინობიტიზმის შესახებ. პირველი სვალის წარმამდეგუნელი არიან: შარკო, ბიე, რაშე და სხვ. ხოლო მეორის—ლეიბო, ფორელი ბერნეში და სხვ. რომ აღარ გავტრძელი წილი ჰინობიტიზმის ისტორიაზე მე ამ ხათქამით დავამოყოფდებით. ვისაც სურს დაწვრადებით გაეცნოს ჰინობიტიზმის ისტორიას, გურჩევ სხვათა შორის ბატერის წიგნს („Гипнотизм и родственны явления въ наукѣ и жизни“, В. В. Витнера)

ფრად სუენადლება ზროფესორ დოქტორის და ზონის შეხედულება საზოგადოთ ჭინოტისში. ზროფ. დაზონი ორის თვალსაზრისით უდკერის ჭინოტისში; ის ამბობს რომ სოციალურის მხრე ჭინოტისში წარმადგენს სურთოსუდ საფრთხეს, რადგან ის ამრადლებს სკრანტებს, რომლითაც სარკებდობენ სხვა და სხვა მასე ზონის საზოგადოების, და იმსახურებენ მათ თავის კერძო ინტერესებისთვის. ამ გვარი აფერისტები ბოროტ შაქმად ბენ ჭინოტისმის საშვებით და სხადან უოკლავკარ სისადკლეს. სოციალურის მხრე ჭინოტისში სასარკებდობა იმდენით რამდენადაც ის იხმარებს მედიანისა და აგრეთვე იმ შემთხვევაში, რადგან ჭინოტისში კისსურება მართლ-მსაჯულებს. უკანასკნელ შემთხვევაში ის ამოსადგება იმ დროს, რადგან იმ გვარ ცნობებს, რომლის გვებზეც სხვა და სხვა მასე ჭინოტისში ვამო უოკლავად შეუდგებულა წინამდებარე მდგომარეობაში, იგებენ ჭინოტისურ მდგომარეობაში. ინდივიდუალურის მხრე კი დიდათ მხენებულა ჭინოტისში, რადგან ის დამისს სუსტებს, რადგან ფიზიკურათ, აგრეთვე სხეობა ვამო; დანისშავია ის, რომ ამ უკანასკნელ შეხედულებას დაზონისს არ ეთანხმებიან ზოგადოთ ზროფესორება.

გ. სულიკი

სმოლის ქრონიკა.

არცულობა რუსეთის სემინარიებში უფრო მეტათ გაძლიერდა. საერთო გაფიცვას, მომხდარს დეკემბრის პირველ რიცხვებამდე; გამოცხმაურა, მოსკოვის, იაროსლავის, ტვერის, ვლადიმირის, სმოლენსკის და სხვა სემინარიები. სმოლენსკისაში არეულობამ აჯანყების ხასიათი მიიღო, ტვერში კი „მოგილიოვის“ მხებვრბლს ახალი მხებვრბლიც მიემბა. მოიწამლა თავი 14 წლის მოწაფემ მთავრობისგან სასტიკ ზომების მიღების გამო, რამაც გაფიცულ მოწაფებზე ცუდი გავლენა იქონია და ამ მიზეზით გაფიცვამ მწვავე ხასიათი მიიღო.

ალექსანდრე ნევის ლავრაში საეკლესიო პრისიდის სკოლიდან დათხოვნილ იქმნა 16 მოწაფე—ბავშვები (8—12 წ. წ.) რომლებიც იმყოფებოდნენ იქვე პანსიონში. მიზეზათ ამისა ყოფილა ის გარემოება, რომ მათ (ბავშვებს) დასძინებიათ დილით და ჩაის დასალევათ გამოცხადება დაჰგვიანებიათ. გამგემ მათ ჩაი არ დაალევინა, რა მიზეზითაც მათ უკმაყოფილება გამოუცხადეს უფროსს. უფროსსმა სუყველა დათხოვია სკოლიდან. ბავშვები გამოვიდნენ ქუჩაში და გამველ-გამომველს მოწაფეობას შესთხოვდნენ, ვინაიდან არც ერთ მათგანს ახლოს ნათესავეები არ გააჩნდათ.

უწესოება მოსკოვის სასულიერო აკადემიაში. მოსკოვის სასულიერო აკადემიაში, მიზეზ-

დავად პროფესორების დადგენილებისა მიტროპოლიტმა ვლადიმირმა დანიშნა ლექტორათ ბიბლიის ისტორიაში პრივატ—დოკ. ვედენსკი. შევიდა თუ არა ლექტორი და რექტორი აუდიტორიაში, რომელიც სავსე იყო სტუდენტებით, მაშინვე ასტყდა აუზაური და ყვირილი. მაშინ კათედრაზე ავიდა რექტორი და განაცხადა, რომ თუ სტუდენტები არ დაწყნარდებიან, ის აკადემიიდან ყველას გარეკავს, გარდა პირველ კურსის სტუდენტებისა, რომელთათვისაც იკითხება ლექცია. ხმაურობა თან და თან შესწყდა. ვედენსკი შეუდგა ლექციის კითხვას: მან კრიტიკის ქარ—ცეცხლში გაატარა დელიგი და მისი თხუზულბანი. აუდიტორიაში ხმაურობა ხელმეორედ ასტყდა რის გამოც ლექტორს აღარ ჰქონდა საშუალება განევრო ლექცია და რექტორთან ერთად მიატოვა აუდიტორია. ამ რომდენიმე ხნის წინად ამავე აკადემიაში ლექტორად იყო დანიშნული გომილეთიკის კათედრაზე ბერ-მონაზონი სერაფიმი, მის წინააღმდეგ იყო გამოცხადებული პასიური ბოიკოტი. არც ერთი სტუდენტი ლექციას არ ესწრებოდა.

რუსეთის სემინარიების გაფიცვა, როგორც ვიცით, გამოწვეულ იყო შვარცის პოლიტიკით. გაფიცვამ შვარცს ოდნავათაც არ შეაცვლევინა ფრონტი. ცეცხლზე ნათი დასას. ხელ—ახალი ცირკულიარი გამოაცხო, რომოთაც სემინარიებს ეთხოვებათ უნივერსიტეში შესვლის დროს დამტებითი ეგზამენები ორადე ახალ ენებში (ფრ. და გერ.) და ლათინურში, ფიზიკაში და მათემატიკურ საგნებში.

განცხადება.

რედაქციასავან. უმოჩილესად ეთხოვთ პროვინციელ მოწაფეებს ჟურნალის კეთილდღეობისათვის ყველგან და არსონ აგრეტურა და ხელი შეუწყონ მას გავრცელებას: მოვაწოდონ ცნობები თუ ვის, სად და ჟურნალის რამდენი ეგზემპლიარი გაუგზავნოთ.

აგრეთვე მოგვაწოდონ წერილები რომელიც დაკავშირებულ იქნება სკოლის საკითხთან; განსაკუთრებრივ კორესპონდენციები სკოლის ცხოვრებიდან.

ფული და წერილები გამოგზავნება ამ ადრესით: Тифлисъ, Кирочная ул. № 9. книжный магазинъ „Аліони“ Василю Гадилія для Аль-манаха.

რედაქტორ-გამომცემელი: სოფარო სამსონასა.

5984g
1910